

6574-12

מדינת ישראל

לשכת המשנה לפרקליט המדינה
לעניינים פליליים

תאריך: כ"ב טבת תשס"ו
22 ינואר 2006

מס' תיק: 209 כללי
סימוכין: 05-68-657

משרד המשפטים
המשנה ליועץ המשפטי לממשלה
תאריך
נתקבל
מס'

אל: גב' יסכה ליבוביץ, פרקליטת מחוז דרום
גב' לילי בורישנסקי, פרקליטת מחוז חיפה
גב' רות דוד-בלום, פרקליטת מחוז תל-אביב (פלילי)
גב' רחל שיבר, פרקליטות מחוז מרכז
גב' סלביה פריימן, פרקליטת מחוז צפון
גב' אלה רובינק, פרקליטת מחוז תל-אביב (מיסוי וכלכלה)
מר אלי אברבנאל, פרקליט מחוז ירושלים
גב' אפרת ברזילי, מנהלת המחלקה הפלילית בפרקליטות המדינה
מר הרצל שבירו, מנהל מח"ש
גב' אביה אלף, מנהלת המחלקה הכלכלית בפרקליטות המדינה
גב' דפנה ביינוול, מנהלת תחום עיכוב הליכים בפרקליטות המדינה
גב' אתי כהנא, מנהלת תחום עררים בפרקליטות המדינה
ניצב דודי כהן, ראש אח"מ, מטא"ר, משטרת ישראל

שלום רב,

הנדון: האזנות סתר בתחנת משטרה מכוח סעיף 8 לחוק האזנות סתר, התשל"ט-1979

לאחרונה במסגרת הפעילות השוטפת של המשטרה, התעוררה השאלה הבאה: האם ניתן לבצע האזנות סתר, ללא היתר, לשיחה המתנהלת בתחנת משטרה (לאדם שאינו עציר או אסיר)?

לצורך קביעת עמדה משפטית מבוססת בסוגיה זו, בתאריך 27.9.05 העברנו טיוטת עמדה בנושא להתייחסותכם. לאחר קבלת ההתייחסויות, נערכו שינויים וגובשה העמדה כדלקמן:

חוק האזנות סתר, התשל"ט – 1977 (להלן "החוק" או "חוק האזנות סתר"), קובע הסדרים להותרת האזנות סתר בתנאים המפורטים בו, כאשר, ככלל, נדרש צו שיפוטי לעריכת ההאזנה.

סעיף 8 לחוק האזנות סתר מגדיר מהן האזנות הסתר שאינן טעונות היתר לפי החוק. לענייננו רלבנטית הוראת סעיף 8(1) לחוק:

האזנות סתר אלה אינן טעונות היתר לפי חוק זה:

(1) האזנה לשיחה ברשות הרבים, אם נעשתה -

(א) בידי מי שהסמיכו לכך ראש רשות בטחון, מטעמים של בטחון המדינה;

(ב) בידי מי שהסמיכו לכך קצין משטרה מוסמך, לשם מניעת עבירות או גילוי עבריינים;

(ג) באקראי ובתום לב, אגב הקלטה גלויה שנועדה לפרסום ברכים או למחקר;

לענין פסקה זו, "רשות הרבים" - מקום שאדם סביר יכול היה לצפות ששיחותיו יישמעו ללא הסכמתו, וכן מקום שבו מוחזק אותה שעה עצור או אסיר;

קצין משטרה שהוסמך לכך רשאי, לשם מניעת עבירות או גילוי עבריינים, להורות על האזנה ללא היתר אם הדבר נעשה "ברשות הרבים".

השאלה: האם ניתן לקבוע, כי תחנת משטרה מהווה, מעצם טיבה, "רשות הרבים" כמשמעותה בסעיף 8(1) לחוק האזנת סתר?

החוק קובע שתי הגדרות חלופיות ל"רשות הרבים": האחת - "מקום שאדם סביר יכול היה לצפות ששיחותיו יישמעו ללא הסכמתו", השניה - "מקום שבו מוחזק אותה שעה עצור או אסיר".

"מקום שאדם סביר יכול היה לצפות ששיחותיו יישמעו ללא הסכמתו"

מהו אותו מקום בו "אדם סביר יכול היה לצפות ששיחותיו יישמעו ללא הסכמתו"? האם ניתן לקבוע כי תחנת משטרה מהווה "רשות הרבים" על פי הגדרה זו?

ניתן להציע שני כיווני פרשנות להגדרה זו של "רשות הרבים": האחד - "רשות הרבים" היא מקום ציבורי, שבו אדם מנהל שיחה מתוך ידיעה כי גם אחרים המצויים במקום, יישמעו את דבריו ללא הסכמתו. השני - "רשות הרבים" היא מקום שבו אדם יכול לצפות, כי "יאזינו" לשיחותיו, גם אם לא ניתן לצפות שדבריו יישמעו על ידי אחרים ללא מכשיר האזנה.

דומני, שיש לאמץ את דרך הפרשנות הראשונה החולמת לשון החוק, תכליתו ואת הערכים המוגנים שביסודו.

חוק האזנת סתר מאזן בין אינטרסים שונים סותרים: מחד, ההכרח למאבק אפקטיבי בפשיעה החמורה והצורך להגן על בטחון המדינה, מאידך, הגנה על פרטיותו וסוד שיחו של אדם, זכות המעוגנת כיום גם בסעיף 7 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. ככלל האזנת סתר מותרת רק כאשר מתקיימים התנאים שבחוק על פי היתר שיפוטי לביצועה. ישנן נסיבות המשנות את נקודת האיזון, אחת מהן, כאשר מדובר בשיחה המתקיימת במקום שבו אדם סביר יכול לצפות כי דבריו יישמעו. במצב דברים זה, מניח המחוקק, על פי מבחן של סבירות, כי המשוחח מוותר על פרטיותו ועל סוד

שיחו. במצב זה הקל המחוקק עם רשויות החקירה שאינן נדרשות לקבל היתר שיפוטי להאזנה, ומותר לבצעה באופן המפורט בחוק ובתקנות.

בהתאם לתכלית זו יש לפרש את המונח "רשות הרבים" כמקום שבו מצויים בזמן נתון אנשים נוספים שאדם סביר יכול לצפות שדבריו ישמעו ללא הסכמתו על ידי אותם אחרים הסובבים אותו. פרשנות אחרת, לפיה "רשות הרבים", היא מקום שבו אדם יכול לצפות לכך שתבוצע האזנה לשיחותיו, יוצרת למעשה הגדרה מעגלית, שאינה מתיישבת עם תכלית החוק ומרחיבה יתר על המידה את הפגיעה בפרטיות. אם נאמץ מבחן זה הרי לכאורה, גם ביתו הפרטי של אדם שהוא במובהק. "רשות היחיד", עשוי להפוך ל"רשות הרבים" אם אותו אדם מודע לכך שהמשטרה מעוניינת להאזין לשיחותיו.

כאמור לעיל, גם לשון החוק אינה תומכת בפרשנות זו. המחוקק נקט בלשון "ישמעו" ולא במילה "יאזינו", ובכך לימד על עצמו כי הכוונה היא לשמיעת השיחה באוזן, ולא באמצעות מכשיר שכן המונח "האזנה" מוגדר בחוק כ"האזנה לשיחת הזולת.... והכל באמצעות מכשיר".

יוצא מכך כי את המונח "רשות הרבים", על פי הגדרתו הראשונה, יש לפרש בהתאם למובנו הרגיל על פי לשונו ובהתאם לתכלית החוק, כמקום שבו אדם מנהל את שיחתו כשבאופן טבעי הוא יכול לצפות שאחרים יוכלו ללא מכשיר האזנה, לשמוע את שיחתו.

האזורים הציבוריים בתחנת המשטרה, אלו המיועדים לכניסה ו/או המתנה של הציבור הרחב, יכולים לעלות כדי ההגדרה לעיל: אדם המנהל שיחה באזורים אלו, יכול באופן טבעי לצפות שאחרים יוכלו לשמוע את שיחתו ללא מכשיר האזנה. בין חללים אלו ניתן למנות את החללים הבאים: חלל הכניסה למבנה המשטרה, שעל פי רוב משמש כיומן התחנה; אזורים המיועדים להמתנה של הציבור כגון מש"ל התחנה (מרכז שירות לאזרח) ומסדרונות התחנה מחוץ למשרדי החקירות והמודיעין; המתחם החיצוני של המבנה המשטרה בתחומי הגדר ההיקפית; חלל השקמית. יודגש, כי גם באשר לאזורים אלו, יש לבחון כל מקרה לגופו על פי הגדרתו הראשונה של "רשות הרבים".

באשר לאזורים בתחנת המשטרה אשר אינם נכללים בהגדרת "רשות הרבים" או שיש ספק לגביהם, האזנת סתר בתחנת משטרה תהיה אך ורק על פי צו בית משפט. זאת, כל עוד לא מתקיימים התנאים ל"רשות הרבים" על פי החלופה השניה (שתפורט להלן).

"מקום שבו מוחזק אותה שעה עצור או אסיר"

על פי הגדרה זו ניתן יהיה לראות בתחנת משטרה "רשות הרבים" רק ביחס לאותו חלל (חדר/אולם וכיו"ב) שבו מצוי באותה עת עצור או אסיר. יצוין, כי ייתכנו אזורים שאינם בתחנת המשטרה שייכללו בהגדרה זו, כגון: רכב משטרה וכיו"ב. חלופה זו באה לאפשר האזנה לאסיר או עצור, או לאדם אחר המקושר לאסיר או לעצור, קשר הרלוונטי למעצב או למאסר, ומצוי עמם באותו אולם. דהיינו: ניתן להאזין לשיחה בין אסיר או עצור לבין אדם נוסף הקשור למעצר או

למאסר, אולם לא ניתן להאזין לשני אזרחים המשוחרחים ביניהם שאינם קשורים לעציר או לאסיר. נראה, כי המחוקק אפשר בנסיבות אלה פגיעה בפרטיות, בין היתר, מטעמי פיקוח וחקירה.

יש להדגיש: תחנת משטרה אינה מהווה "רשות הרבים" בשל כך שלעתים מוחזקים במבנה התחנה עצירים או אסירים או שמצויים במקום כלשהו במבנה באותה עת עצירים או אסירים.

האזנה לטלפון (ציבורי או אחר) בבית מעצר תחנת משטרה או בבית סוהר

שיחת טלפון בתחנת המשטרה אינה שיחה המתקיימת כולה במקום ציבורי, שכן אחד מבעלי השיחה אינו נמצא ב"רשות הרבים" בה מבצעים את ההאזנה, אלא הוא נמצא במקום אחר. לפיכך, לא ניתן לראות בה שיחה המתקיימת ב"רשות הרבים" כאמור בסעיף 8 לעיל (להרחבה יש לעיין בדו"ח צוות הבדיקה בנושא האזנת סתר בראשונה של חגבי לבנת משיח). אין בכך, כמובן, כדי לגרוע מהאפשרות להאזין רק לצד שמשוחח בטלפון בתחנת המשטרה או בבית המעצר, בכפוף לתנאים ולסייגים שפורטו לעיל. »

לסיכום

בכפוף לתנאים המפורטים בסעיף 8 לחוק האזנת סתר, ניתן להאזין ללא היתר שיפוטי לאדם המצוי בתחנת משטרה בנסיבות הבאות:

כאשר מדובר באחד החללים הציבוריים בתחנת המשטרה, הנכללים בהגדרה הראשונה של "רשות הרבים".

כמו כן, ניתן להאזין לעצור או אסיר וכן לאדם המצוי עמם באותו החדר וקשור אליהם. לא ניתן להאזין לאזרח, הנמצא עם אסיר או עצור באותה העת ובאותו אולם, אך אינו קשור אליהם (לא משוחח עמם, לא שוהה שם במטרה לבקרו וכיו"ב).

ככל שמדובר במעוכב, בעד או בכל אדם אחר (שאינם קשורים לאסיר או עצור), ואינם נמצאים בחלל המוגדר כ"רשות הרבים", ומתעורר צורך של ממש לבצע האזנה לשיחתם, יש לפעול בהתאם למנגנונים הנוספים המותווים בחוק, דהיינו, פניה לקבלת היתר שיפוטי בהתאם לסעיף 6 לחוק או מתן היתר במקרה דחוף בהתאם לסעיף 7 לחוק.

בברכה,

יהושע למברגר
המשנה לפרקליט המדינה
(עניינים פליליים)

העתק: מר ערן שנדר, פרקליט המדינה
גב' תמי בורנשטיין, המחלקה הפלילית בפרקליטות המדינה